

Een maand na de dood van Angela waren Nicola en Alba een week samen naar Rome gegaan om er het zestiende-eeuwse palazzo te gaan bekijken dat hij net had geërfd. Het pand aan de Corso Vittorio Emanuele II had de laatste decennia al wat emoties teweeggebracht. Angela had het geweigerd in 1969, Alba in 1979. Angela had het meteen na Alba in datzelfde jaar opnieuw in handen gekregen, om het goed twintig jaar later, in 2000, door te geven aan Nicola. Toen Alba de imposante voorgevel zag, besepte ze dat ze Nicola nooit iets had verteld over de enorme Raffa-erfenis die ze ooit had geweigerd. Sinds Nicola in haar leven was gekomen, had ze vooral geluk gekend. Ze besloot op dat moment resoluut om Nicola het trieste verhaal te besparen, niet omdat hij het niet mocht weten, maar omdat ze inmiddels zo gelukkig was dat het haar niet meer nuttig leek om het over al dat oude leed te hebben. Haar pijnlijke verleden nu zomaar uit het niets beginnen te vertellen, zou enkel oude wonden openrijten. Dat was nergens goed voor. Ze besloot resoluut om er in haar verdere leven nooit meer over praten, met niemand, ook niet met Matteo. Enkel Lorenzo Gambini en Angela Raffa kenden het hoofdstuk Roberto uit Alba's levensverhaal. Angela had het reeds meegenomen in haar graf, en van Lorenzo Gambini meende Alba te weten dat hij ooit exact hetzelfde zou doen. Maar ergens wou ze het ongelooflijke verhaal over de keuze die ze als tiener had moeten maken, niet compleet verloren laten gaan. Ze beloofde zichzelf, toen ze voor de gevel van dat imposante palazzo aan de Corso Vittorio Emanuele II stond, om ooit een roman te schrijven, deels autobiografisch, deels fictief. In de eerste plaats voor zichzelf, en misschien ook een

beetje voor Matteo. Ze zou op die manier niet alleen het leed veroorzaakt door Roberto Raffa, maar ook haar oude liefde voor Giorgio in romanvorm van zich af kunnen schrijven.

Na hun bezoek aan het palazzo waren Alba en Nicola naar het nabijgelegen Campo de' Fiori gewandeld, waar ze op een terrasje in de zon toekomstplannen hadden zitten smeden onder het welwillend oog van Giordano Bruno, de martelaar voor de vrije gedachte, die, vertelde Nicola vol overgave, in het jaar 1600 tot de brandstapel was veroordeeld door de inquisitie in Rome. Alba luisterde graag naar Nicola's verhalen. Hij kon zo opgaan in de geschiedenis van Rome, net zoals Angela dat had gedaan. Tijdens het *aperitivo* besloten ze dat het juiste moment misschien wel was aangebroken om hun pendelende levens tussen Venetië en Milaan definitief in te ruilen voor een gezamenlijke vaste stek in Rome. Een van de appartementen op de bovenste verdieping aan de Corso Vittorio Emanuele II kwam binnenkort vrij. Ze begonnen te dromen van hun nieuwe stek en de gezellige weekendjes Rome volgden elkaar in ijltempo op. Ook Paola en Pietro keken steeds enthousiast uit naar de komst van het koppel, en de verhuisplannen werden met elke trip concreter. Maar de Romeinse droom van Alba en Nicola zou van heel korte duur zijn.

Op 8 oktober 2001 kwam Nicola om in de vliegtuigcrash in de dichte mist over Linate, een van de luchthavens van Milaan, waarbij in totaal 118 mensen het leven lieten. Hij zat die ochtend op vlucht 686 van Scandinavian Airlines met bestemming Kopenhagen, waar hij een paar nieuwkomers in de kunstwereld zou gaan opzoeken. Hij kwam nooit aan in Kopenhagen, maar vond de dood in een uitgebrand vliegtuig dat tegen een hangar was gebotst. Alba hoorde het nieuws van de crash eerst via de radio. Wat later werd ze er officieel van op de hoogte gebracht dat haar partner Nicola zich onder de te betreuren slachtoffers bevond. Alba was ontroostbaar. Nicola was de man geweest die haar een enorme levenslust had gegeven en haar ondernemerschap had aangemoedigd en gesteund. Hij had er ook alles aan gedaan, wist ze, opdat ze haar geïdealiseerde jeugdvriendje Giorgio zou vergeten. Met Nicola had ze het mondaine Milaan en het bruisende Rome ontdekt. Ze hadden samen genoten van Parijs, Londen, Amsterdam, New York, Chicago, San Francisco, Singapore en Shanghai, allemaal steden waar hij vaak kwam. Hij was er steeds voor haar geweest als ze hem nodig had gehad, altijd even aandachtig, altijd even minzaam en behulpzaam. Hij had van Matteo gehouden alsof hij zijn zoon was. Nicola was een vader geweest in de mooiste betekenis van het woord: hij had geen moment getwijfeld toen de kleine zevenjarige Matteo hem had gevraagd die rol op te nemen. Hij was Matteo's held geweest. Voor Nicola zelf waren Alba en Matteo dé grote liefdes van zijn leven geweest.

Een dag na het overlijden van Nicola kwam er een telefoontje van Lorenzo Gambini. Hij wou Alba en Matteo condoleren.

Nicola had steeds goed kunnen opschieten met Lorenzo Gambini sinds die laatste Gli Scalini steeds vaker was beginnen te frequenteren. Beide mannen hadden dezelfde smaak gehad wat kunst betrof. De twee hadden samen ettelijke expo's, veilingen en ook een paar biënnales bezocht. Ze hadden een paar maanden eerder met z'n tweeën nog van een lang weekend Volterra genoten, waar ze Angela en Selim hadden herdacht, precies zoals Angela dat had gewild. Gambini vroeg of hij even persoonlijk langs mocht komen de volgende dag. Alba dacht dat het iets met kunstwerken te maken moest hebben, want Gambini had gezegd dat hij haar en Matteo iets wou komen tonen, iets wat belangrijk was.

'Natuurlijk,' zei Alba. 'Jij bent altijd welkom, Lorenzo, dat weet je toch.'

Vreemd dat hij geen verdere uitleg gaf, dacht ze.

Matteo en Angelo waren druk in de weer met *cappuccini* en *espressi* zetten toen Lorenzo en Bianca Gambini de volgende ochtend in de bar verschenen. 'Ik haal mama even,' zei Matteo.

'Goed, dank je wel, Matteo, en kom er zelf ook bij.'

Gambini koos het tafeltje achterin, net voor de grote collage van Angela en Selim. 'Toch een mooi stuk dit, niet?' zei hij tegen zijn dochter. 'Ik word er iedere keer opnieuw stil van.'

Toen Alba en Matteo erbij kwamen zitten, herhaalde Gambini zijn appreciatie voor het werk omdat hij zich, zo diep geraakt door Nicola's plotse einde, geen houding wist te geven. Daarna gaf hij Alba een kus op de wang en Matteo een schouderklopje. 'Gecondoleerd. Dit had nooit mogen gebeuren. Ik heb er geen woorden voor.'

'Sterkte, schatten,' zei Bianca. 'Als wij wat kunnen doen voor jullie, gewoon vragen.' En ze gaf Alba en Matteo beiden een warme knuffel.

‘Ik heb iets wat ik jullie moet tonen,’ zei Gambini nadat hij zijn *caffè* opgedronken had. ‘Kijk, Nicola heeft mij ooit dit gegeven tijdens een gezellig etentje na een vernissage waarop we waren uitgenodigd in Milaan, meer dan tien jaar geleden intussen.’

Nadat hij met de vlakke hand de kruimels van zijn mini-croissant en dito chocoladebroodje wat had samengeveegd, haalde hij een rood kartonnen mapje uit zijn aktetas. Er stond in sierlijk handschrift ‘Nicola Monti – 1990’ op geschreven. ‘Dit is een map die ik van Nicola heb gekregen. Nicola zei: “Kijk, Lorenzo, dit is heel belangrijk, dit moet je goed bijhouden voor later. Jij of Bianca mag het pas openmaken als ik er niet meer ben.” Zo heb ik het dan eergisteren, na het trieste nieuwsbericht uit Milaan, opengemaakt, en de inhoud ervan moet ik nu overeenkomstig de wensen van Nicola aan jullie tonen.’

Alba keek met grote ogen naar Matteo, maar ook hij had geen idee waar het precies over ging. Gambini haalde een kindertekening uit de map. Het was de laatste van de reeks tekeningen die Matteo had gemaakt toen hij zeven was. De tekening toonde Matteo en Nicola, hand in hand, met daaronder kinderlijk maar netjes ‘Nicola, papa van Matteo’ geschreven. Met daarbij de handtekening van Nicola Monti.

Matteo wist niet wat hij zag. Hij werd overmand door een onmetelijk verdriet bij het terugzien van zijn kinderlijke werkstuk, dat ooit zo belangrijk was geweest toen hij als lagereschoolkind op zoek was gegaan naar zijn identiteit en het plan had opgevat om zelf een heuse familie bij elkaar te sprokkelen. Een jaar na de eerste familie-uitbreiding had hij ook zijn kans bij Nicola gewaagd, voor de voor hem belangrijkste familierol van allemaal: het vaderschap. Nicola had zonder aarzelen het kindercontract op applaus onthaald en

getekend. Het was een prachtig moment geweest voor beiden. Ze hadden gedanst van vreugde. Lorenzo Gambini schoof nu precies die tekening voorzichtig in de richting van Matteo.

‘Mijn tekening bevindt zich dus al meer dan tien jaar bij jou op kantoor,’ zei Matteo onthutst.

‘Ja. Dat is zo.’

‘Maar waarom?’

‘Omdat dit naar Nicola’s eigen zeggen het belangrijkste document was dat hij ooit had ondertekend, en hij het niet verloren wou laten gaan.’

‘En jij wil mij, nu hij er niet meer is, die tekening komen terugbrengen?’

‘Niet zomaar terugbrengen, Matteo. Er is meer. We moeten dit blad, raar maar waar, als een officieel document behandelen. Nicola heeft namelijk op de achterzijde van jouw tekening een tekst geschreven die geldig is als eigenhandig testament. Hij heeft het document als dusdanig bij mij in bewaring gegeven. Uit dit testament blijkt, Matteo, dat Nicola jou, die hij beschouwde als zijn zoon, alles nalaat wat hij bezit. In afwezigheid van andere mogelijke rechthebbende partijen ben jij nu zijn enige erfgenaam.’

‘Als ik kon kiezen, zou ik liever Nicola terug hebben in plaats van dit,’ snikte Matteo, die compleet van de kaart was. ‘Ik weet echt niet wat ik hiermee moet.’

Hij duwde de tekening terug in de richting van Gambini, schoof zijn stoel ruw achteruit en duwde zich van het marmeren bistrotafeltje af. Met opgetrokken schouders liep hij ontroostbaar naar buiten. Hij had er nood aan om alleen te zijn. Zijn verdriet ging om meer dan het verlies van de Nicola die iedereen kende. Het was rauw verdriet om het verlies van de allerbeste vader, die hij zelf had uitgekozen en die zonder aarzelen volmondig ‘ja’ had gezegd. Hij zag dat heerlijke moment van toen,

dansend van vreugde in de woonkamer, door al zijn tranen heen weer voor zich. ‘Lieve papa, lieve, lieve papa... wanneer zie ik je ooit terug?’ snikte Matteo toen hij de kade had bereikt en over de lagune uitkeek. Het was een heldere, zonnige dag. Een dag waarop het blauw van de zee en het blauw van de lucht feilloos in elkaar overgingen, zonder dat je kon zien wat waar precies ophield. Een eindeloos blauw dat toont dat alles altijd verder gaat, tot in de oneindigheid. Voor Matteo, daarentegen, was alles nu gestopt. Hij smeekte met dichtgevouwen handen: ‘Kom alsjeblieft terug, alsjeblieft, alsjeblieft.’

Ook Alba was er helemaal stil van geworden. Toch glimlachte ze door een waas van tranen heen even naar Gambini, alsof ze wou zeggen: ook dat heeft Nicola nu op zijn actief, het wellicht creatiefste testament van heel Italië en ver erbuiten. Nicola had uiteraard nooit de bedoeling gehad een zwaarwichtig testament op te maken. Het was oorspronkelijk bedoeld geweest als een blijvend teken van affectie naar Matteo toe. Maar die vaderlijke geste leidde er nu, in oktober 2001, toe dat Matteo totaal onverwacht niet alleen eigenaar van een kunstgalerie in Milaan werd, maar ook van het pand aan de Corso Vittorio Emanuele II in Rome, dat Angela nog maar een jaar eerder aan Nicola had nagelaten.

Voor notaris Lorenzo Gambini zelf was het eigenhandig gemaakte kindertekening-testament het aandoenlijkste testament uit zijn lange carrière. Hij zag de samenkomst in Gli Scalini dan ook als een symbolisch moment. Het dossier-Monti was zijn sympathiekste dossier geweest. Om zijn carrière in schoonheid af te sluiten, had de notaris beslist dat het meteen ook het laatste dossier zou zijn dat hij zelf zou behandelen. Hij naderde ondertussen het einde van de zestig en het werd meer dan tijd dat Bianca het kantoor overnam.

‘Ik wil nog een persoonlijke mededeling doen,’ zei Gambini een *spremuta* later, toen ook Matteo op zijn stappen was teruggekeerd en opnieuw naast zijn moeder was gaan zitten. ‘Met dit bijzondere dossier,’ zei hij plechtig, ‘het dossier-Monti dus, komt vandaag, hier in Gli Scalini, een plaats naar mijn hart, een einde aan mijn lange carrière als notaris.’ De minzame notaris had bewust een gezellig bistrotafeltje in bar Gli Scalini in Venetië verkozen boven het chique notelaren bureau in zijn *studio notarile*, om met veel overtuiging de sleutels van het notariaat aan zijn dochter te overhandigen. ‘Deze zijn nu helemaal van jou, Bianca,’ zei hij, en hij rinkelde ermee voor haar neus. ‘Maar ik heb wel één sleutel laten bijmaken voor mezelf, namelijk die van de voordeur. Gewoon een kwestie van zo dadelijk nog binnen te kunnen bij mij thuis,’ grapte hij.

Alba knipoogde naar haar vriendin en zei welgemeend: ‘Proficiat, Bianca!’

Een paar weken na het definitieve afscheid van Nicola liet Matteo een kopie van het kindertekening-testament samen met een reeks mooie foto’s van hen beiden inlijsten. Hij zou de collage een mooi plaatsje geven in zijn appartement. Houden van is voor altijd.

De naam van Gli Scalini bleef groeien, niet enkel in Venetië en in Veneto, maar ook internationaal. De laatste jaren was dat vooral te danken aan alle inspanningen van Matteo, die het *pranzo*- en *aperitivo*-concept voor zijn rekening had genomen. Zo werd in 2002 Gli Scalini als de place to be opgenomen in tal van gerenommeerde toeristische gidsen, voor *colazioni*, *caffè*, *pranzi* en *aperitivi*. De zaak zat steeds vol.

Alba en Matteo begonnen aan het uitwerken van een plan om de zaak uit te breiden naar de leegstaande verdiepingen boven de koffiebranderij. Ze wilden een *trattoria* op de eerste verdieping en een kleine feestzaal voor privéfeestjes op de tweede. Maar ondanks dat nieuwe project en alle zakelijke successen die ze al had bereikt, raakte Alba uitgekeken op Venetië. Ze was inmiddels organisatorisch zo sterk geworden dat ze het nieuwe project kon leiden zonder zelf fysiek aanwezig te moeten zijn. Ze kon de zaken laten draaien zonder op de voorgrond te moeten treden. Ze had fantastisch personeel, dat ze altijd eerder als familie dan als collega's had behandeld. Angelo en Gloria hadden de dagelijkse leiding in de bar, en hadden er een hulpkok en twee parttime dienststers ter versterking bij gekregen. In de branderij had Alberto Bruni intussen ook zijn zoon Michele naast zich, die hij volop aan het klaarstomen was tot meester-koffiebrander. Zijn dochter Chiara kwam als het druk was helpen in de winkel en verkocht met evenveel gemak pistonmachines als mokka's.

Voor Matteo, die reeds parttime in Rome aan de slag was als souschef bij een kok naar wie hij enorm opkeek, werd het wekelijkse pendelen geleidelijk aan zwaar, maar knopen

doorhakken was niet meteen zijn grootste specialiteit. Hij liet Venetië niet graag los en genoot van de vele positieve recensies die Gli Scalini te beurt vielen en de persoonlijke aandacht die hij kreeg in de pers. Hij was, onder invloed van zijn experimentele kokswerk in de hoofdstad, ook bij Gli Scalini steeds meer kleine gerechtjes op basis van groenten en kruiden gaan integreren in de kaart, wat atypisch was voor de gemiddelde bar in Venetië. Recent had hij nog de pers gehaald met iets wat in se maar een fait divers was, maar het typeerde Matteo wel helemaal als persoon. Zijn wekelijkse trip naar de vrouwengevangenis van Giudecca was namelijk niet onopgemerkt gebleven. Eigenzinnig en enthousiast als hij was, ging hij iedere donderdagochtend van Castello met de boot naar Giudecca om er te gaan aanschuiven voor de wekelijkse groentemarkt. Je kon het best al gaan postvatten lang voor de poort van het voormalige kloostercomplex om negen uur openging en alles netjes werd uitgesteld door de dames, voor wie deze activiteit een deel van hun rehabilitatieprogramma was. Groenten en fruit kweken, oogsten en verkopen moest ze vaardigheden bijbrengen om hun terugkeer naar de maatschappij te vergemakkelijken. De markt liep bovendien zolang de voorraad strekte, dus het was een kwestie van snel zijn. Ook al was zijn wekelijkse uitstap initieel nooit bedoeld geweest om ermee uit te pakken, commercieel was die eigenaardigheid een interessante zet geweest. Hij had met zijn uitspraken uitgebreid de pers gehaald in binnen- en buitenland. De beste groenten van Venetië koop je aan het Fondamenta delle Convertite. ‘Nergens anders vind je zo een verscheidenheid aan *pomodori*; nergens anders zitten de *melanzane* en de *zucchine* zo boordevol smaak,’ wist Matteo. ‘En dan nog die kruiden, die basilicum en rozemarijn, ik kan niet meer zonder. Ik neem met plezier iedere donderochtend

de boot.’ En Nicola zei dan steevast: ‘Mooi gedaan, Matteo! Wat een prachtfoto van jou met dat kistje *fiore di zucchini*. Weet je, kerel, ik ben steeds zo fier als ik jou of je mama in de pers zie verschijnen met een mooi artikel of een culinaire recensie.’

Matteo dacht nog het vaakst aan Nicola als hij op donderdag naar de vrouwengevangenis ging. Ze hadden dat traject immers vaak samen gedaan. Ook het verhaal over de oorsprong van de vrouwengevangenis op Giudecca had hij van Nicola. Dat was zo gegaan: Nicola had gevraagd of Matteo eigenlijk de geschiedkundige achtergrond van de gevangenis kende. Matteo had geantwoord: ‘Neen, niet echt. Vertel maar, papa!’

‘Wel, het is een lang én onwaarschijnlijk verhaal. Luister. De gevangenis was origineel een kloostercomplex dat dateert uit de zestiende eeuw – uit 1534, als ik me niet vergis. Toen was het een augustijnerklooster en een tehuis voor bekeerde prostituées. Vandaar de bijnaam *Le Convertite*. Het klooster van de heilige Maria Magdalena, zoals het toen heette, is in de negentiende eeuw een paar keer van bestemming veranderd: het werd onder de Fransen een ziekenhuis om een halve eeuw later door de Oostenrijkers tot gevangenis te worden omgevormd.’ Op dat punt had Matteo hem onderbroken: ‘Dat is toch eigenlijk niet zo spectaculair, papa? Of mis ik iets in dit verhaal?’ ‘Geduld, jongen, geduld,’ had Nicola lachend gezegd. ‘Hier komt het. Laten we even terugkeren naar de zestiende eeuw. Er gaan straffe verhalen rond over het klooster in die tijd. Ene Fra Giovanni Pietro Leon, die er toen rector was en het dus voor het zeggen had, zou het niet zo nauw hebben genomen met de plicht tot onthouding voor geestelijken en kloosterlingen. Hij gebruikte namelijk de vierhonderd nonnen – ja vierhonderd – die er toen woonden

als privéharem en testte de vrome dames tijdens de wekelijkse biecht op hun vastberadenheid. Gingen ze niet in op zijn avances, dan zette hij hen gevangen en strafte hij hen tot ze uiteindelijk toch voor hem zwichtten. Deden ze dat niet, dan bleven ze gestraft. Toen zijn verderfelijke praktijken uiteindelijk aan het licht kwamen, werd hij door de Raad van Tien, toen het hoogste bestuursorgaan van de Republiek Venetië, veroordeeld en vakkundig onthoofd op het Piazza San Marco. Hoewel, vakkundig is hier een te groot woord. Er zouden namelijk dertien pogingen nodig zijn geweest om het hoofd van Fra Giovanni Pietro Leon aan het rollen te brengen over het indrukwekkende plein, wat uiteraard werd gezien als een teken van God dat een eenvoudige onthoofding eigenlijk een veel te lichte straf was voor deze gewiekste dienaar van de Kerk.’

Dergelijke kleurrijke verhalen waren typisch voor Nicola. En het verhaal over de gevangenis had ervoor gezorgd dat Matteo zijn wekelijkse oversteek naar het Fondamenta delle Convertite met heel andere ogen ging bekijken. Nicola was dan ook een historicus geweest met een zwak voor niet-alledaagse verhalen.

Maar Matteo’s besluit stond vast: hij zou definitief naar Rome vertrekken. Toen hij een mooi voorstel kreeg om aan de slag te gaan als souschef in een sterrenzaak in Prati, op wandelafstand van *i suoi nonni* Paola en Pietro, was Matteo voor honderd procent overtuigd om Venetië definitief achter zich te laten. Voor de Vinci’s was het feit dat hun kleinzoon voortaan bij hen binnen en buiten zou lopen alsof het nooit anders was geweest, een onverwacht groot feest. Matteo waagde de sprong naar Rome zodra hij er vertrouwen in had dat kok Fabrizio de keuken van de nieuwe *trattoria* in Venetië

helemaal onder controle had. Die had de laatste tijd niet veel meer dan kleine suggesties nodig gehad. Ook de rest van het nieuwe personeel dat Alba had aangeworven, was meteen een juiste keuze gebleken. In een mum van tijd waren ze allemaal op elkaar ingespeeld en binnen het jaar draaide ook de *trattoria*, die praktisch gezien niet meer dan een uitgebreider concept was dan de oorspronkelijke bar, financieel naar behoren. Toen Matteo op een avond zijn formele *Vado a Roma* met de nodige fierheid aankondigde, was niemand echt verrast. Iedereen had het zien aankomen en gunde hem de veelbelovende stap van harte. *A Roma*. Naar Rome, natuurlijk, waar anders?

Er brak voor Alba een moeilijke periode aan. Ze voelde zich alleen in Venetië zonder Nicola en zonder Matteo. Ze begon een aantal keer een nieuwe relatie, maar die draaide telkens op niets uit. Geen enkele man kon haar boeien. Ze verloor iedere keer opnieuw bijzonder snel haar interesse. Dit tot grote ergernis van Matteo, die vanaf nummer drie of vier niet meer de moeite deed om de namen van de heren in kwestie te onthouden als hij op weekend naar Venetië kwam. Hij zei enkel nog *buongiorno* of *buonasera* als er weer een nieuwe zijn intrek had genomen. Het recente gedrag van zijn moeder was voor Matteo een doorn in het oog. Het stoorde hem om op de plaats van Nicola telkens weer andere mannen te zien zitten. Nicola was zijn vader geweest, en dus onvervangbaar. Nicola was ook voor Alba de ware geweest, alleen toonde ze dit op een compleet foute manier: ze zocht naar vervangende warmte en genegenheid, en in haar vergelijkende oefening brak ze ongewild mannenharten bij de vleet. Met geen enkele man hield ze het langer dan een paar maanden vol. Er was zelfs een Giorgio op haar pad gekomen, maar met hem liep het na een week al spaak. Uitgerekend op haar vijftigste verjaardag zou ze de zoveelste in het rijtje, de sympathieke Enrico, op straat zetten. De man snapte niet wat hem overkwam. Hij had geen idee wat hij, in al zijn toewijding voor zijn nieuwe vriendin, ook maar fout had gedaan. Alba was echter niet van plan om er veel woorden aan vuil te maken. Ze had voor zichzelf puur symbolisch uitgemaakt dat deze Enrico de laatste moest zijn in de reeks Nicola-surrogaten. Ze was er tot haar eigen schade en schande achter gekomen dat het volstrekt zinloos was om te proberen een leegte in

te vullen die niet in te vullen was. Haar vijftigste verjaardag verliep in mineur doordat Enrico de boodschap dat hij eruit werd gezet helemaal niet begrepen had. De aimabele man had gedurende dagen enorm zijn best gedaan om een groot verjaardagsfeest op te zetten samen met Angelo en de hele ploeg van Gli Scalini. 'Mijn vriendin wordt niet iedere dag vijftig,' had de goedlachse Enrico een paar keer tegen Angelo gezegd, 'we mogen niets aan het toeval overlaten. Ze krijgt het mooiste feest dat we haar kunnen geven. Ze verdient het.'

Angelo had haar nog op andere gedachten proberen te brengen, omdat ook hij ervan uitging dat Enrico aan de deur zetten gewoon een dom misverstand was. Het mocht helaas allemaal niet baten. Alba sloot op 17 januari 2010 heel bewust een periode af waar ze helemaal niet fier op was. Enrico had brute pech gehad. Er was geen plaats voor hem in het volgende hoofdstuk van Alba's leven. Ze wist nu zeker wat ze wou: ze wou naar Rome en naar Matteo. Ze wou haar zoon helpen bij zijn volgende grote avontuur: een klasserestaurant met een vernieuwend concept. Daarnaast wou ze ook meer tijd doorbrengen met haar moeder Paola, die inmiddels met pensioen was. Kortom, 2010 was het jaar waarin ze Venetië definitief voor Rome zou inruilen. Het was enkel nog een kwestie van een paar maanden praktische dingen regelen voordat ze de deur van haar geliefde Gli Scalini definitief achter zich zou dichttrekken.

In de herfst van 2010 was het zover. Nadat ze had ingepakt en afscheid had genomen van iedereen die haar lief was, maakte ze voor een laatste keer een uitgebreide wandeling door haar stad, door de steegjes, over de brugjes en langs de kanaaltjes die ze zo goed kende. Alleen, zoals ze altijd had gedaan. Toen ze bij Campo San Salvador kwam, bleef ze even staan voor het

uitstalraam van de Fratelli Rossetti-boetiek. Haar gedachten gingen naar de bruine omslag van dertig jaar geleden, die uiteindelijk vlotjes zijn weg van de zoldering naar het klooster had gevonden. Haar oog viel dit keer niet op schoenen of sandaaltjes, maar op een ruime, zwarte handtas die er precies uitzag zoals ze er altijd al een had gewild. Zou ik, vroeg ze zich bijna hardop af.

Tuurlijk wel. Even later liep ze zichtbaar voldaan met een nieuwe Fratelli Rossetti-handtas over haar schouder een laatste keer over de Rialtobrug, richting San Polo en Santa Croce en zo verder naar Dorsoduro, waar ze al die tijd veel te weinig was geweest. Ze stapte langs de Basilica di Santa Maria della Salute tot aan de Punta della Dogana, het uiterste punt van het eiland, vanwaar je een mooi uitzicht hebt over San Marco en de lagune. Ze ging zitten op de kaderand, haar benen bengelend over het water, en ze liet selectief de voorbije halve eeuw als een aaneenschakeling van positieve filmfragmenten door haar hoofd gaan. Ze genoot van al het moois dat ze had mogen meemaken in haar *sestiere*, dat ze nu in de verte, aan de overkant van het water, zag sprankelen in de herfstzon. Het was te fris om lang te blijven zitten. Ze liep terug naar de bootstop Salute, vanwaar ze met de eerstvolgende boot voor een laatste keer het Canal Grande overstak. Ze liep goedgezind op San Marco af om nog één keer het plein in de volle lengte over te steken en vandaar de *basilica* in al haar grandeur te aanschouwen. Daarna wandelde ze terug langs de arcades van de Procuratie Nuove, waar zich het legendarische Caffè Florian bevond. Ze zou op deze wereldberoemde plek, waar tal van grote namen zoals Richard Wagner, Marcel Proust, Friedrich Nietzsche, Lord Byron, Charles Dickens en Ernest Hemingway kind aan huis waren geweest, een laatste Venetiaanse espresso drinken. Ze dacht

met heimwee aan Nicola, die haar had verteld dat precies hier het idee van de Biennale Arte was geboren, dankzij Riccardo Selvatico, dichter en toen burgemeester van Venetië. Die was in het Caffè Florian op het idee gekomen om tweejaarlijks de kunstwereld naar zijn stad te halen. Ze koos het tafeltje aan het venster waar ze ooit samen met Nicola had gezeten, en waar ze hadden gelachen om de legendarische Casanova, die het liefste van al zijn koffie dronk bij Caffè Florian. Niet om de koffie, maar omdat het in zijn tijd het enige café was waar ook vrouwen welkom waren. Na de koffie liep ze langs het *piazzetta* San Marco via de Riva degli Schiavoni terug naar huis. Ter hoogte van het Dogepaleis dacht ze ongewild nog eens terug aan Giorgio. Ze moest glimlachen. Ook hij was, net zoals Nicola, geïntrigeerd geweest door de legendarische Giacomo Casanova. Beiden hadden haar verteld dat Casanova ooit in het Dogepaleis gevangen had gezeten, namelijk in de *Piombi*, de gevangenis net onder het loden dak, die destijds enkel bedoeld was geweest voor prominenten. Door het lood was het er in de zomer moordend heet en in de winter ijskoud. Giorgio had dat aspect van de illustere gevangenis zo kleurrijk toegelicht dat je je alle ongemakken levendig kon voorstellen. Slechts twee gevangenen hadden in de loop der eeuwen uit de *Piombi* weten te ontsnappen: Casanova en, samen met hem, een priester van wie Alba de naam niet had onthouden. Voor de historische correctheid van een verhaal had ze steeds vertrouwd op Nicola. Maar dat Casanova later wereldberoemd was geworden, uiteraard niet alleen vanwege zijn geslaagde ontsnapping, dat hadden zowel Giorgio als Nicola haar met veel anekdotes geïllustreerd. Giacomo's duizenden pagina's lange autobiografie, *Histoire de ma vie*, volledig in het Frans, was een werk dat ze zeker ooit wou lezen. Later, als er tijd voor zou zijn.

Ze liep verder langs de kade en keek nog een laatste keer naar de grote poort waar ze ooit in een bananendoos was achtergelaten toen ze nauwelijks een paar uur oud was. Ondanks deze uiterst fragiele en modeste start was het al bij al goed gekomen met haar. Het had erger gekund, maar die gedachte zette ze snel weer van zich af. Ze zag alle dinertjes met Nicola voor zich toen ze langs Hotel Danieli passeerde. Ter hoogte van San Zaccaria sloeg ze de Via del Vin in, en via de Corte Nuova Castello kwam ze een laatste keer op het Campo San Provolo. Ze kwam haar koffers ophalen. Angelo Barilla liep in stilte met haar mee tot aan de bootstop San Zaccaria. Hij stond erop dat hij haar bagage zou dragen en haar zou uitzwaaien. Het was tegelijk hun eerste en laatste wandeling samen in al die jaren. In een innige omhelzing namen ze afscheid. Hij vreesde dat hij haar nooit meer terug zou zien.

'Buon viaggio, Alba.'

'Ik zie je graag, Angelo. Addio.'

Hij bleef verweesd aan de kade staan, tot de *vaporetto* compleet uit zijn gezichtsveld was verdwenen. Daarna wandelde hij terug naar Gli Scalini, waarvan hij sinds een paar dagen formeel de nieuwe uitbater was geworden.

51.

Diezelfde avond nog nam Alba haar intrek in een van de appartementen aan de Corso Vittorio Emanuele II in Rome. Ze zou er wonen tot ze samen met Matteo de meest geschikte plek zou vinden voor het nieuwe restaurant dat ze in gedachten hadden. En ze zou eindelijk beginnen te schrijven aan de roman die ze zichzelf een paar jaar eerder had beloofd, toen ze voor de eerste keer samen met Nicola voor het indrukwekkende pand had gestaan waar ze nu kwam wonen. Ze zou bijna vijf jaar werken aan haar roman en er nooit met iemand over praten. Het zorgvuldig opgeborgen manuscript zou pas in 2025 worden teruggevonden. Door Matteo.

DEEL III